

KAPADOKYA STRATEJİK YÖN PLANI

VİZYON GELİŞTİRME KURULU TOPLANTI RAPORU

08.10.2012

Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları

KATILIMCILAR

Vizyon Geliştirme Kurulu

Prof. Dr. Füsün Alioğlu, Gökşin Ilıcalı, Prof. Dr. Zekai Görgülü, Prof. Dr. Metin Sözen, Arzu Toraman, Prof. Dr. Metin Tuncel

Çalıřma Grubu

Batuhan Akkaya, Elif Al, A.Faruk Göksu, Esra Karatař , Yonca Moralı, Ece M. Nancy, Ömer Sarı, şirin Singin Yılmaz, Sevil şeten, Simge Zilif

Türkiye Belediyeler Birliği'nin desteğiyle, Tarihi Kentler Birliği adına, ÇEKÜL tarafından hazırlanan "Kapadokya Stratejik Yön Planı" için gerçekteştirilen Vizyon Geliştirme Kurulu'nda farklı konularda uzman kişilerin Kapadokya bölgesi ile ilgili görüşleri alındı. Plancı, coğrafyacı, sanat tarihçisi, turizmci, mimar gibi çeşitli uzmanların katıldığı toplantıda ana çerçeve bölgenin "Dün, Bugün ve Yarın"ı olacak şekilde kurgulandı ve tartışıldı. Aşağıda vizyon kurulu toplantısında elde edilen veri ve değerlendirmeler, yine aynı çerçeve içerisinde özetlenmiştir.

Mekan: ÇEKÜL Vakfı

08.10.2012

İÇERİK

1

DÜNÜN DEĞERLERİ

3

BUGÜNÜN DEĞER VE SORUNLARI

6

BÖLGENİN GELECEĞİNE TEMATİK BAKIŞ

Sınırsız Sınırlar Bakışı

Kapadokya'nın geleceğine ilişkin stratejilerin geliştirilmesi ve bölgesel değerlerin ortak bir sistematikte değerlendirilmesinde, idari sınırları aşan bir bakış açısının önemi vurgulandı.

Kentsel ölçekte bakıldığında Kapadokya Bölgesi Kırşehir, Nevşehir, Aksaray ve Niğde kentlerini içeren bir bölgedir. Bölge aynı zamanda farklı bir morfolojiye sahip olmasından dolayı çeşitli sorunları da barındırmaktadır. Bölgenin barındırdığı değerler, bölge ölçeğinde süreklilik arz ettiğinden, sınırsız sınırlar kavramının geçerli olduğu bir bölgedir.

Bölgedeki yerel yöneticilerin, evrensel bir değere sahip olan bir alanda olduklarının farkında olması ve 'bağımsız' kararlar almak yerine bölgesel bir vizyonla uyumlu genel ilkeler doğrultusunda hareket etmeleri gerekir.

Doğa ve İnsan

Bölge, doğanın sundukları ve insanın sığınma duygusunun bir araya gelmesinden doğan izleri sergilemektedir. Bu bakımdan doğa ve insan ilişkileri süreçlerini günümüze dek koruyarak ulaştırmış bir coğrafya söz konusudur.

Coğrafyanın sahip olduğu benzersiz yapı, Kapadokya'nın geçmişinden bugüne bağıcılık faaliyetlerini besleyen ana unsurdur. Volkanik kayaç toprakların bağıcılığı desteklemesiyle, şarap üretimi bölgenin önde gelen ekonomik ve geleneksel değerlerinden biri olmuştur.

Kaya İçi Mimarlığı

Bölgenin kaya içi mimarlığı en çok bilinen değerlerinden biridir. Bölgeye kimliğini veren bu mimarinin genelde Hıristiyanlık mimarisi olduğu bilinir. Prof. Dr. Füsün Alioğlu'nun da katıldığı, Ortahisar merkezli, İtalya'nın öncülüğünde hazırlanan bir Avrupa Birliği projesinde kaya içi mimarisinin nasıl geliştiği, hangi kültürel katmanlardan oluştuğu, bunun sadece Hıristiyanlık mimarisi olmadığı, aslında çok daha boyutlu bir sosyal yaşamın göstergesi olduğu ortaya çıkmıştır. Genelde Hıristiyanlık döneminde sığınma alanları olduğundan söz edilen kaya içi mimarisinin aslında bunun ötesinde, coğrafi ve iklimsel koşulların sunduğu geleneksel yaşam alanları olduğu söylenebilir.

Bölgenin geçmişine ait henüz gün yüzüne çıkmamış değerlerine örnek olarak Türk - İslam mimarisinde ortaya çıkan yazlık ve kışlık bölümleri olan camiler gösterilebilir. Anadolu'da çok yaygın olmayan bu cami mimarisinin bağız örneklerini Orta Asya'da bulmak mümkündür.

Koruma Kapsamı

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'ndaki son değişiklik ile doğal ve kültürel varlıkların ayrışması bugün koruma konusunda yaşanan en büyük sorundur. Sahip olduğu doğal ve kültürel değerler bütünü sayesinde Dünya Miras Alanı ilan edilen Kapadokya bölgesi için bu iki değer grubunun asla ayrı düşünülmemesi gerekir. Gelecekte bu sorunu çözecek yolların aranması öncelikle ele alınması gereken bir konudur.

Bölgenin eşsiz değerlerinden biri, Hıristiyanlığın yayılmasında oynadığı role bağlı olarak, bugüne ulaşan çok sayıda kilisedir. Bölgede 2000'in üzerinde kilisenin varlığı tespit edilmiştir. Ancak kilise ve yapıların sadece belirli bir bölümü korunabilmektedir. Korumadan mahrum kalmış çok sayıda yapı da aciliyetle koruma kapsamına alınmalıdır.

Bölgede son yıllarda artan yatırımlar doğal dengenin bozulmasına neden olmaktadır. Sayıları gittikçe artan barajlar iklim değişikliğine neden olmakta, bu durum taş yapısında erozyon ve ufalanmayı getirmektedir. Barajların yol açtığı iklim değişikliği, kazı alanlarını da tehlikeye atmaktadır.

Bölgedeki yatırımcıların bilinçlendirilmesi ve halkın korumayı benimsemesi için yapılan projelerle, yatırımcılarla halkın arasındaki bağın kurulmasına ihtiyaç vardır.

Doğal Değerlerin Yitirilmesi

Bölgede doğal değerlerin yitirilmesine örnek olarak Kırşehir'in yaklaşık 17 km güneybatısındaki Aksaray yolu üzerinde, eski adı ile Dobada olarak bilinen ve krater gölü olan Acıgöl'dür. Bunun gibi büyük krater çukurlarından ayrı küçük patlama çukurları için Almanca bir terim olan 'maar' kullanılmaktadır. Meke Tuzlası bu tip göllerin en iyi örneğidir. Türkiye ölçeğinde eşsiz bir değere sahip gölün suları drenaj uygulamaları nedeniyle boşaltılmıştır ve burası bugün sadece boş bir çukur olarak kalmıştır. Bunun gibi doğa kayıplarının gelecekte de yaşanmaması için nasıl önlemler alınması gerektiği konusunda düşünülmesi gerekmektedir. Kaybettiğimiz geçmiş nasıl yeniden kazanacağımız da başka bir sorun olarak görünmektedir.

Vizyon Eksikliği

Geçmişte hakkında birçok çalışmanın yapıldığı Kapadokya Bölgesi'nde asıl önemli olan ortak bir vizyon izlenmesi gerekliliğidir. Kapadokya Bölgesi'nin hala devam eden en temel sorunu bölgesel ortak bir vizyon doğrultusunda geliştirilmiş işbirliği projelerinin hayata geçmemesidir.

Yaşayan Kapadokya

Bölgenin ekonomisini şekillendiren turizm sektörünün etkileri sonucunda, bölge halkı arasında bir ayrışmanın yaşandığı izlenmektedir. Bu anlamda bölgede yaşayanların turizm yatırımcılarından beklentileri, turizm yatırımcılarının beklentileri, halkın turizme katılımının nasıl sağlanması gerektiği bölgenin gelecek kurgusu açısından düşünülmesi gereken sorulardır.

BUGÜNÜN DEĞER VE SORUNLARI

Günümüzde Kapadokya için sayılabilecek tehditlerin başında bu bölgenin bir açık hava müzesine, bir ören yerine dönüşmesi tehlikesi gelmektedir. Kapadokya, UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Toskana Vadisi (İtalya) ile karşılaştırıldığında yaşama alışkanlıkları açısından farklılıklar olduğu görülür. Toskana'da yüz elli yıl önce sahip olunan alışkanlıkların bölge halkı tarafından hala sürdürülmesi aradaki en büyük farktır. Kapadokya Bölgesi'ndeki yerel yaşamın sürekliliğinin sağlanamaması ve yaşayanların bölgeyi terk etmesi bu konuyla ilgili önemli sorunlar olarak öne çıkar. Geçmişte bölgede sürdürülen bağcılık, elmacılık, halı ve kilim dokumacılığı, yerel müzik gibi geleneksel yaşamın temel değerleri günümüzde yok olmaktadır. Turizmin gelişmesiyle birlikte koruma bilinci ve restorasyon çalışmaları artsa da, sosyo-kültürel açıdan durum benzer değildir. Bölgeyi benzersiz kılan somut olmayan öğelerin

yaşatılması durumunda, ziyaretçilere 3-4 günü dolu yaşatacak potansiyelin olduğu söylenebilir.

Bu bölümde Kapadokya Bölgesi'nin geleceğini şekillendirecek, kurgusunu oluşturacak ana temanın arayışı öne çıkmaktadır.

Kapadokya Bölgesi için 4 temel tema önerilmektedir:

1. **VADİ: Katmanların Ekonomisi**
2. **MİRAS: Vadilerin Ahengi**
3. **YAŞAM: Denge**
4. **ERK: Değerin Yönetimi**

Bölgenin geleceğini belirleyecek bu temalar; bölgeye ilişkin ekonomik yaklaşım, kültürel miras yönetimi, yaşam dengesini koruyacak yaklaşımlar ve yönetim bütünleşmesine yönelik hedefleri belirleyecektir. Bu bölümde tematik başlıklarla ilgili düşünce ve öneriler tartışılmıştır.

Envanter Çalışması

Kapadokya bütünü için hazırlanan doğa ve kültür envanteri mevcut değildir. Yaşam ve coğrafyanın bütünleşme noktalarını işaret edecek bu envanter çalışmasının tamamlanması, bölgesel değerlerin tanınması ve korunması açısından gereklidir. Değer çeşitliliğinin yüksek olduğu bölgede ele alınabilecek envanter başlıkları; kültürel miras, insan birikimi, bitkiler ve step dokusu olarak sıralanabilir. Bu bağlamda yitirmek üzere olan ve acil müdahale gerektiren değerlerin tespiti yapılmalıdır.

Kültür ve doğa envanterinin çıkarılması, turizmi çeşitlendirecek yeni başlıkların belirlenmesi açısından önem taşır. Avanos'taki Minyatür Pamukkale gibi bilinmeyen değerler, hazırlanacak kapsamlı bir envanter ile kültür turizmine dahil edilebilir.

Bölgedeki değerlerin anlaşılması ve sahiplenilmesine yönelik bir adım da doğru ve açıklayıcı tanıtım çalışmalarının yapılmasıdır. Gerek kültürel eserler gerekse yöresel bitkiler için net bilgilendirme uygulamaları (levha, tabela, güzergâh vb. araçlarla) gerçekleştirilmelidir.

Turizmin Çeşitlendirilmesi

Kapadokya Bölgesi'nin mevcut ve gelecekteki en önemli sektörünün turizm olduğu söylenebilir. Ancak bölge turizmi, çevredeki merkezlerle birlikte ele alınarak çeşitlendirilmelidir. Geçmişte Kapadokya eyaletinin merkezi, bugün ise büyük bir kent olan Kayseri, kış turizmi konusunda yaptığı yatırımlarla önemli bir merkez haline gelmektedir. Bu sayede turistlerin bölgede kalış süresinin uzatılması da mümkün olacaktır. Bölgede geliştirilebilecek turizm alternatifleri din, kültür, kaplıca, kayak, tarım turizmi olarak çeşitlendirilebilir.

Yaşamın Sürdürülebilirliği

Yerel yaşamın sürdürülebilirliğini sağlayacak yeni modellerin geliştirilmesi bölgenin 'açık hava müzesi' olma tehlikesini önlemenin öncelikli gereğidir. Bu amaçla bölgede konut ve tarım işlevleri desteklenmelidir. Organik tarım bölgede henüz yaygın olarak yapılmamaktadır. Ancak mevcut tüketici potansiyelinin varlığı, üretimin artırılması yönünde değerlendirilmelidir. Bunun gibi küçük ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi, halk ile turizm arasında birebir ilişkinin kurulmasını sağlayacaktır.

Doğa – İnsan İlişkisi

Kapadokya, doğanın sunduğu ortamlarda insanın sığınma duygusunun evrelerinin görüldüğü nitelikli özel bir coğrafyadır. Bu özel coğrafyada insan, taşı oyarak kendine barınma alanı yaratmış, böylece doğa ile arasındaki ilişkiyi somutlaştırmıştır. Bu anlamda doğa ile insan arasındaki ilişki tarihinin bütün izleri, miras kapsamında ele alınmalıdır.

Ortak Yönetim Anlayışı

Bölgedeki yetki paylaşımının yeniden ele alınması öncelikli konulardandır. Kapadokya'daki yerel yönetimlere ait ortak bir dilin yaratılması ve gerçekçi yönetim modellerinin geliştirilmesi öncelikli hedefler arasındadır. Bu noktada, yönetimde yerleşmenin önemi unutulmamalı ve aşağıdan yukarı bir koruma anlayışı benimsenmelidir.

Bölgeye kimliğini veren kaya oymacılığının sit alanları içinde yasak olması kısıtlayıcı bir etkidir. Engellenemeyen doğal aşınma nedeniyle kaybolan kaya içi yerleşimlerin yenilerinin üretilmesi önerilmelidir. Kaya oymacılığını düzenleyen bir yönetmelik olmalıdır. Nitelikli projelere kaya oyma alanı tayin edilerek, bu kültürün geliştirilmesi sağlanabilir ve bu yöntemle çağdaş mimari dili birleştirecek projelere zemin hazırlanabilir.

Bütünlüğünde çeşitlilik ve dinamiği barındıran Kapadokya bölgesinin genelinde uygulanacak esnek ve akılcı bir planlama anlayışına ihtiyacı vardır.

TEMATİK STRATEJİLER, TEMEL PROGRAMLAR

4 Tematik Strateji

VADI

Yatırım
Hattı

MİRAS

Su Yönetimi

YASAM

Orman

ERK

Orman
Yatırım

4 Temel Program

Karadeniz
Ekolojik
Yaşam Planı

Çukurova
Ekolojik
Yaşam Planı

Kaplan
Yaşam
Programı

Kaplan
ERK
Yaşam Planı

